

KONZERVATIVIZMUS ÉS FEMINIZMUS.

Írta: HUZELLA GYULÁNÉ, Nagyvárad.

A Figyelő utolsó számában nyílt levél szól egy feminista asszonyhoz. Haragos levél, fölényes levél. Egy „A nő és a társadalomban megjelent cikkről és szerzőjének egy más helyen megjelent cikkről szól. Nehezen lehet eldönteni, hogy szerző az írónőre haragszik-e a feminizmusért vagy a feminizmusra az írónő cikkeiért, annyira összevegyülnek benne elvi szempontok és személyes természetű megjegyzések. Az olvasó itt-ott már azt hiszi, hogy a gavallért látja, aki bosszankodik a társaságbeli asszonyon, amiért ilyen vulgár dolgokkal foglalkozik, de újra csak a sisakrostélyos anonymus marad az előtérben, ki ismeretlenségének bástyái mögül röpíti a gúny-nyilakat.

Nekem ez az utóbbi jobb, mert visszatart attól, hogy személyt állítsak az elvek mögé és így a levélíróban egyedül a konzervatív állásponttal kerülök szembe.

Ez az álláspont kötelezi a feministát, hogy a maga igaza mellett érveljen és a cikk vállveregető hangja izgatja az asszonyt, hogy a kiskorúság vádjától szabadulni próbáljon.

Mindjárt a cikknek első részében kétszer is találkozunk ezzel a szóval: pikáns. Mikor t. i. az írónőnek szellemes, ötletes stb. és „pikáns” állításairól beszél. Ez az első számú eltérés közöttünk. Mert míg a „régijó” erkölcsök védői csak nem akarnak a sokszor égően fájdalmas, ezrek könnyétől átitatott nemi kérdésben egyebet látni, mint pikantériát, addig mi, akik nem zárkozunk el a dolog más oldalú megvilágításától sem: mi tudjuk, hogy a nemi kérdés mérhetetlen szenvedések fogalmával társul, hogy a legmélyebb lelki vívódások miatt történnek, mert természetes alapjai olyan összeütközésben állnak az uralkodó társadalmi törvényekkel, hogy ezen segíteni majdnem lehetetlennek látszik. S joggal merül fel a gondolkozó előtt az a kétely: vajjon nem a sexuáliskérdés-e az a szikla, melyen megtörik az intellektus hatalma?

Mi kihagyjuk a pikantériát a dologból és szívesen fogadjuk a legigénytelenebb hangot is, mely adatot hoz

a problémába. A. adatok millióitól, az emberi lélek valamely redőjének megvilágításától várjuk azokat a gondolatparányokat, melyekből kiképződik egy tisztultabb világ-nézet.

Mi adatot akarunk: embert, aki a saját lelkébe néz, szociális érzést, amelynek fáj a más sebe is; gyűjteni akarunk, mert jól tudjuk, hogy a fejlődésnek erre szüksége van. Pozitívabb munkát akarunk, nem csupán „jelszavakat” tűzni a zászlóra. Ámbár maga a „jelszó” is csak akkor értéktelen valami, ha nem takar lényegeset és nem fekszik a fejlődés vonalában.

Hogy a műjelszavaink ott fekszenek-e, ezt végtelenül különböző nézőpontjainkból, mi különbözően döntenők el. Egy bizonyítékot mégis megpróbálok felhozni a mi látószögünkben nézve.

Levele későbbi folyamán észreveszi az író, hogy a feminista hölgy inkriminált cikke helytelenül általánosított, mikor azt mondta, hogy „Nora – a nő”. Tökéletesen igaza van. Nora nem – a nő. hanem „e g y nő”. Amilyen differenciáltak vagyunk ma, senkinek sem fog sikerülni a modern asszonyról egységes típust adni. Minden ember egy külön világ.

Miért nem maradt meg az író tovább ezen az állásponton? Ennek a tételnek továbbfejlesztése logikusan odavezette volna – mellénk.

Mert ha ő maga is mondja, hogy „a nő és a férfi nincs ezen a világon”, másrészt pedig hisz a dolgok törvényszerű egymáshatásában, amint hogy ma mindnyájan hiszünk benne, akkor nem zárkozható volna el az elől a következtetés elől sem, hogy ha millió egymás közt különböző individuum (millió asszony a világ különböző részében) egyformán gondolkozik a saját helyzete megítéléséről: ebben van törvényszerűség. S mennél kevésbé fedi ezt az egységességet a „jelszó” varázsa, annál több joggal állíthatjuk, hogy ez a törvény: a kor-szellem, melyet a fejlődés kényszere teremt.

Ezért hisszük mi, hogy a mi „jelszavaink” a fejlődés vonalában fekszenek.

A kifogásolt Nora-hasonlat kapcsán nagyon mostohán bánik el ezzel a – különben is egyéni – kifejezéssel: „Salome örök tánca”. Elfogultság nélkül nézve, ez ötletes forma, beszédes kép s a feminista meglátja mögötte a pszicho-szexuális élet mélységeit. Aki akarna, könyveket írhatna róla.

Az író azonban éppen ennél a pontnál nem érvel tovább, hanem azt kérdi: „Úgy, hát maga is táncolt?”

A sexuális élet jelenségeinek ilyen kezelését mi nem memők megkísérteni, mert attól félnénk, hogy bennünket, szegény feministákat, megrónának érette.

„Íme! Ők a nagy szociális kérdésből – magánügyet csinálnak!”

Más összeköttetésben a történelemben jártas egyén biztos kritikájával kifogásolja azt, hogy ilyen történeti falsumokat lehessen mondani: „Ahol nők uralkodtak, ott nagyok voltak a fejedelmek és boldogok a népek”. Ezt csakugyan nem lehet mondani. Itt a művész fantáziája befogta az igazság szemét.

Hogy miért mondja aztán Rusticus a másik ki-kezdésben: „nem okozott emberi életben és boldogságban semmi nagyobb rombolást, mint az uralomra jutott féke-

vesztett asszonyt szenvedély”, ezt nem értem. Mert őszintén és igazságosan ezt sem lehet ám mondani. „A fékevesztett szenvedély”, akár női, akár férfi, azt igen, de hogy éppen csak az asszonyi szenvedély! II. Katalin vérengzőbb lett volna, mint Rettenetes Iván vagy Nagy Péter? Angol Erzsébet, vagy akár elődje, Mária, mint VIII. Henrik? Pedig II. Katalin felöltően tele volt azokkal a hibákkal, amiket nemi karaktere magával hozott, de uralkodása tényei voltak olyan jók, mint bármely férfitársáé. (Bizonyításra mégis csak az szorul, hogy nem volt alsóbbrendű.)

Más itt a kérdés súlypontja. Ide tartozik az a bizonyos „felelősségtudat”, melyet Rusticus majdnem megöl, mikor nevetségessé teszi, – a női választójoggal (1) hozva összeköttetésbe. Pedig ezt még a női választójog kedvéért sem szabad megölni.

Ellenkezőleg! ki kell fejleszteni. Az írni-olvasni tudás, a kultúra, a gazdasági átalakulások miatt, ma már előnyösen eltolódott a nő szellemi nivója. A következő lépés feltétlenül az, hogy ennek megfelelő erkölcsi tartalom adjunk (erkölcs alatt többet értvén, mint csupán az asszony nemi tisztaságát).

Eszerint az asszonynak nem szabad magát a világ végéig mindig csupán mint egy kisebb társulást: a családnak részét értékelni. (Ezzel mindazok alól kirántanók a létezés gyékényét, akiknek nincs családjuk.) Minden fejlett értelmű asszony bírjon azzal az öntudattal, hogy ő a férfire való tekintet nélkül is munkaértéket, egyéni értéket, emberi értéket képvisel. Ez ad neki erkölcsi jelentőséget és a tettei ezáltal lesznek egyenlő értékűek a férfiéval. (Amit eddig – szomorú, de igaz – a túlnyomó többségről nem lehet mondani.)

De ehhez felelősségtudat szükséges. Eddig minden asszony ösztönszerűleg, a más felelőssége mellett élte le az életét. Az apa, a fivér, a férj, a szerető, tehát mindig egy férfi volt az, aki a felelőtlenül megindított tetteket rendbehozta: a tárcáját vagy a – hátát ajánlva fel engesztelésül.

Ez a férfiaknak ugyan mindig kényelmetlen volt, de csodaképpen mégis éppen azoknak az asszonyoknak ajándékozták a „bajos” elnevezést, akik ebben az önkénytelen támaszkodásban, segítségkeresésben, következmények elől meghátrálásban tüntek ki. Az átlag asszony egész ügyefogyott kiskorúsága – szerintük báj. Persze, hogy bajos mindenki szeretett lenni. Csak ezek a csúnya feministák a képrombolók! Ők akarnak olyan badarságot, hogy az asszony tanulja meg, hogy felelős azért a háztartási pénzért, ami a családjának életet jelent, felelős a gyermekei testi, lelki egészségéért, a férje nyugalmaért, az önmaga által kiejtett szóért, a saját munkájáért, ideiéért, stb. stb.

És mindez nem ütközik természetes akadályokba, mert nem fekszik túl a teleologikus határokon. Egyenesen az intellektus javulásával függ össze, amiben nincs okunk kételkedni. Ilyen asszonyok voltak és vannak. Ilyennek kellett lenniök a múlt királynőinek, mert őket állásuk kötelezte a felelősségre. Innen van az, hogy legalább is elérték a férfi uralkodók szokott nivóját. (Innen van azonban az is, hogy azok a hatalmas asszonyok, akik senkinek sem tartoztak felelősséggel, csak az ellen-

állhatatlanságukba vetett hit volt az erejük – azok mind romboló elemek voltak. Medici Katalin, a francia kegyencnők, nálunk meráni Gertrud, Beatrix és sok-sok névtelen ma is. Ez a tény nem utolsó érv a feministák kezében, mikor az asszonyok η y i 11 politikai jogai mellett kardoskodnak.)

Ma pedig – ma, természetesen, nem hivatkozunk királynőkre, minket a polgárasszony érdekel. És igen sok igazságos férj tehetne mellettünk hitvallást arról, hogy milyen áldás a felelősségismerő asszony!

Magunk pedig ilyen kiegészült jellemő nőknek ismerjük mindazokat, kik felelős állásban öntudattal váltják át a maguk munkaképességét pénzürtékre.

Hogy aztán ezekre azt mondják, hogy „férfias jellemé” nők, hát mi ezt sértésnek vegyük? Kisebbitésnek? Nagyobb baj az, hogy az a „szelíd passzivitás” hiányzik az öntudatos jellemű nőből, mely a Rusticus által körvonalmazott jövő képében – hallgatólagosan bár – az asszonyi lélek alapmotívuma.

Itt aztán végkép szétmennek az útjaink. Ő egy ideálisan gondolkozó lovag (de középkori) módjára mindent megadna az asszonynak, ami szép és ami jó. Természetesen azokat a jókat, amiket ő tart annak. Anélkül, hogy észrevenné, minden szavával a vázolt „bajos” asszonyt feltételezi is, célozza, is. Így ez a konzervatív világszemlélet, az ösztönös, felelőtlen gyerek-asszony számára alkalmas csupán, aki ismét semmit sem fog magától tenni, hanem mindent tétetnek vele. Csak kapni szabad neki és – szerezni nem.

Pedig ilyen asszonyt nem fog a munka fokozott értékelésén felépült jövő elűzni. Ahol a férfi a tudás, a szorgalom, a jellem minden fegyverével ellátva jelenik meg, ott az asszony – ha „társ.. akar lenni – hasonló értékekre törekedjék.

De a „társ, az élettárs” az Rusticusnál ismét csak az, aki feladva önmagát, „férje lelkébe olvad bele”, aki „a lemondásban evolvál.”

Lemondás! Nem aszkétákat kíván az élő világrend. Azért neveljünk aktív, öntudatos nőket, hogy ez legyen az eszményük?

Lemondás a maga helyén és idején férfinél és nőnél egyaránt erény, csak életcélnak nem életcél és éppen nem ideálja a női sorsnak.

Az élet kötelességeket ró minden emberre és logikusabb a nőt is úgy képzelni el, mint aki ennek megfelel és dolgozik, mintha a nő számára – szomorú kiűntetésül – a lemondást tekintenénk ennek a kötelességnek. Mért építnek kérem mindig újabb és újabb válaszfalakat közöttünk? A meglevők éppen elegendők arra, hogy a természetes különbségeket soha el ne felejtjük. Egyébként pedig, ami társadalmi és kultúrszerepeinket illeti, jobb, ha az „egyenlőséget” hangsúlyozzuk.

Hígyje el Rusticus, hogy még az ő általa vázolt „élettárs”-nak is az egyenlőség a létfeltétele; mikor a férj lehajol az asszonyhoz, hogy maga mellé emelje, akaratlanul is gyermekként kezeli. A mi ideálunk az, hogy az asszony saját maga, belülről emelkedjék a férfi mellé.